

MIR I LJUDSKA PRAVA - KVALITETA ŽIVOTA PROGNANIKA I IZBJEGLICA

IUC - Dubrovnik, 24-26. rujna 1993.

U posljednjem tjednu mjeseca rujna 1993. godine, točnije od 24. do 26. rujna održana je pri Interuniverzitetkom centru u Dubrovniku međunarodna konferencija pod gornjim nazivom (Peace and Human Rights - Quality of Life of Displaced Persons and Refugees). Ova je konferencija dio programa "School: Health for All" i održava se kontinuirano, unatoč ratnim stradanjima, u Dubrovniku još od 1984. godine.

Upravo je sudbina Dubrovnik i njegovih mnogobrojnih prognanika i izbjeglica bila pogodnom sredinom za podastiranje različitih iskustava, problema i ideja vezanih uz prognanički i izbjeglički život pola milijuna ljudi bez ognjišta.

Temeljni je smisao programa "School: Health for All" poticanje raznolikih aktivnosti i sudjelovanje različitih institucija i pojedinaca radi postizanja globalne strategije zdravlja svih ljudi do 2000. godine, i to međunarodnom i multiprofesionalnom suradnjom i izmjenom iskustava. S obzirom na polumilijunsku prognaničku odnosno izbjegličku populaciju u Republici Hrvatskoj, zdravlje ljudi kao vrijednosna kategorija i zadani cilj postalo je urgentnim problemom naše svakodnevice.

Problemi kvalitete života prognanika i izbjeglica manifestiraju se u svim sferama njihova života, ali i ostalog pučanstva, pa je to bio razlog što su na konferenciji bili kao gosti pozvani predstavnici Vladinog Ureda za izbjeglice i prognanike, UNICEF-a, UNHCR-a i IGASA-e. Na ozbiljnost i težinu situacije upozorili su svojim saopćenjima autori različitih profesija, pa su tako svoje viđenje problema predložili liječnici, psiholozi, pravnici, novinari, ali i ljudi koji su se silom ratnih prilika i vlastitog altruizma uključili u poboljšanje života prognanika.

Rad konferencije odvijao se plenarno i, posljednjeg dana - u grupama. Bilo je izuzetno korisno saznati iskustva i suočiti se s problemima u praksi (u Hrvatskoj i BiH), ciljevima i aktivnostima Medicinskog centra za ljudska prava te saznati osnovnu pravnu problematiku prava djece u ratu. Poučno je bilo izlaganje o

modelu psihosocijalne podrške prognanicima i izbjeglicama i mjerama intervencije radi sprečavanja kasnijeg narušenja mentalnog zdravlja. Polemiku je izazvalo izlaganje o izobrazbi osoba koje provode terapiju traumatiziranih osoba. Vrijedno je pažnje bilo i viđenje psihijataru o problemima nasilnog premještanja izbjeglica te ono o utjecaju javnih glasila na status izbjeglica.

Posebna su kvaliteta ovog skupa bili prilozi i iskustva osoba koje su i same prognanici i njihova viđenja vlastite budućnosti. Iskustva prognanika i izbjeglica mogu se vremenski odijeliti u tri segmenta koje karakterizira iznimno jak stres. Prvo je razdoblje ono prije negoli su prisiljeni na bijeg. Drugo razdoblje je prognaništvo odnosno izbjeglištvo koje započinje bijegom s ognjišta, a završava povratkom ili trajnim smještajem u nekom drugom mjestu. Treće razdoblje je vrijeme repatrijacije (povratka kući), a sastoji se od organiziranja života u vlastitom ili u nekom drugom mjestu u domovini ili inozemstvu. To je period o kojem, prema spoznajama stručnjaka koji se bave problemima prognaništva/izbjeglištva, maštaju svi prognanici i izbjeglice i koje im pomaže da ustraju.

Zadaci su ove konferencije bili: (a) analizirati postojeću situaciju i kvalitetu života prognanika i izbjeglica u Hrvatskoj; (b) saznati iskustva drugih zemalja u zbrinjavanju prognanika i izbjeglica, i (c) predložiti i preporučiti različite strategije resocijalizacije prognanika u različitim fazama njihova zbrinjavanja.

Rad po grupama bio je prilagođen zadacima, pa su u tom smislu doneseni i prijedlozi i preporuke.

Na ovoj multidisciplinarnoj konferenciji odgovorno se pristupilo sagledavanju problema kvalitete života prognanika i izbjeglica, imajući na umu da ljudska prava u miru polažu svoj ispit u ratu. Zaključci i preporuke s ove konferencije su ovi:

1. Uočena je i naglašena potreba zajedničkog rada i koordiniranih aktivnosti različitih vladinih i nevladinih institucija na polju ljud-

skih prava. U tom smislu inicirano je nekoliko konkretnih programa.

2. Mir i ljudska prava nisu, u ovom ratu, samo ideološka stvar, već svakodnevni problem i tzv. know-how sistem. Radi toga potrebna je transformacija u tretmanu ljudskih prava na međunarodnoj, nacionalnoj, lokalnoj i individualnoj razini.

3. Jedno je od temeljnih i najvažnijih stajališta konferencije da je osnovno pravo prognanika i izbjeglica *pravo na povratak njihovim kućama*.

4. Usprkos postojanju pozitivnih nastojanja humanitarnih i vladinih organizacija, skupina i pojedinaca, hitno je potrebna promjena rada "ZA" prognanike i izbjeglice u rad "S" njima i njihovo aktivno uključivanje.

5. Predloženo je nekoliko strategija za poboljšanje kvalitete života prognanika i izbjegli-

ca u *postojećim okolnostima i za dulje vrijeme*. Strategije obuhvaćaju preporuke za akcije na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini (npr. oslanjanje na vlastite izvore, razmjena iskustva i upoznavanje s tuđim znanjem i informacijama - na lokalnoj razini, povećanje broja profesionalaca koji rade s izbjeglicama - na nacionalnoj (republičkoj) razini, te promjena u aktivnostima međunarodnih organizacija koje se bave prognanicima i izbjeglicama, pri čemu je naglasak na priznavanju prognanika kao posebne grupe s potrebama).

6. Uloga *medija* u ratu posebice je važna, pa je naglašena potreba za neovisnim izvješćivanjem kao jednim oblikom stvaranja mira, njegova održanja, razvoja i ustezanja i prevencije od rata.

Dubravka Hrabar